

PŘED BOHEM NEUTEČEŠ

Kázání ze soboty 5.10.2019 – br. Marek Jonczy

(Mt. 11,19, Jonáš 1,1-16)

I.

Máme dnes před sebou známé Jonášovo proctví. Domnívám se, že je mezi vámi celá řada těch, které tento příběh fascinoval již od dětských let stejně jako mě. Není se čemu divit. Zatímco ostatní prorocké knihy jsou z velké části zapsány spíše jako výroky a kázání, často bez dějového zarámování, prorocká kniha Jonáš nás překvapuje souvislým příběhem.

Určitě budete souhlasit, že oblíbenost Jonášova příběhu a to nejen mezi dětmi je dána i velmi srozumitelnou formou vyprávění, které má skoro až pohádkový nádech obohacený o zajímavé fantazijní výjevy.

Je to natolik známý příběh, že by jej většina z nás zvládla velmi přesně převyprávět ne-li přímo odrecitovat, přesně jako já dnes dětem.

A tak se možná můžeme občas přistihnout, jak tuto knihu při svém studiu přeskakujeme s tím, že příběh o Jonášovi jsme zpracovali již někdy dávno v sobotní školce, x-krát převyprávěli svým dětem možná i vnoučatům a tedy přece dobře rozumíme tomu, o čem vyprávění knihy hovoří.

Pokusme si dnes alespoň část Jonášova příběhu opět připomenout. Třeba v něm přece jenom díky dynamice Božího slova objevíme pro sebe nová zákoutí k přemýšlení.

II.

V porovnání s celou významnou plejádou proroků se nám Jonáš právem může jevit jako podivný patron. Dopusavad jsme se v Biblické zvěsti setkávali spíše s proroky horlivými plnit Boží zvěst a to dokonce někdy až hlava nehlava.

S proroky ochotnými trpět a jít až do krajnosti, aby mohli lidu zvěstovat poselství, které jim Bůh vyjevil. Někdy máme pocit, že se na nás z těchto příběhů valí až skoro nadlidská snaha jít do střetů s každým a v každé situaci, jen aby Hospodinova vůle byla dostatečně vyjevena.

Do takovéto atmosféry najednou vstupuje opak všech dosavadních proroků – ustrašený a pasivní Jonáš.

Soudobý ale možná i starověký čtenář je nucen několikrát zapochybovat, zda se opravdu setkává s dalším významným Hospodinovým prorokem, kterému je potřeba věnovat tolik pozornosti.

Kdo tedy vlastně byl Jonáš? Byl to vůbec prorok, který si zaslouží, aby jeho kniha byla zařazena do tak důležitých spisů? Anebo jen někdo koho si Bůh oslovil pro jednu ne příliš vydařenou akci? Ze čteného textu se o Jonášovi nedozvídáme nic, než jméno jeho otce. O Jonášovi, synu Amitajovu, je však ještě zmínka v 2 Kr 14,25. Tato zpráva naznačuje trošku více. Nacházíme zde odkaz a potvrzení, že Jonáš syn Amitaje byl prorok pocházející Gat-cheferu, které patřilo pokolení Zabulón a skrze něhož Hospodin promlouval ještě i v jiných záležitostech, než jenom v případě Ninive. Váha proroka tak zcela určitě nesouvisela pouze se zapsaným vyprávěním v knize Jonáš. I mezi Židy je prorok Jonáš dodnes

velice považován. V Talmudu je dokonce přirovnáván svou váhou k Eliášovi.

Jak ale tedy porozumět skoro až parodickému popisu váženého proroka, který zde vyznívá spíše jako nemožný slaboch a ustrašenec? Jediné možné vysvětlení je, že autor knihy zde popisuje sám sebe. Že to nepíše jako výsměch člověku, který měl být Božím nástrojem a nebyl jím, ale že autor podává reflexi sebe sama.

Prorok, zde kriticky sebe-zpytuje svůj vlastní neúspěch. Vypráví o tom, jak se jeho poslání jít do Ninive zvrtilo a jak i vážený prorok může ve svém poslání lehce zaškolbrtnout.

III.

Ponoříme-li se hlouběji do dnešního textu, pak zjišťujeme, že v Jonáši nevíteří ani tak neochota, jako spíše tvrdost samotného úkolu. Úkol, který Hospodin Jonáši zadal, totiž v žádném případě nepatřil mezi ty snadné. Jonáš má vstoupit do tehdejší Mekky všech okolních pohanů, a to do metropole Ninive, což je sídlo Asyřanů známých svou krutostí a pýchou. Ti o svém městě prohlašují, že je nedotknutelné, protože je chráněno těmi nejdokonalejšími bohy. Hlavní božskou ochránkyní města Ninive byla Ištar bohyně lásky, plodnosti a války. Její kult se nebránil žádné neřesti, násilí nebo krutosti.

Jonáš si je plně vědom, kam jej Hospodin posílá a do jakého prostředí má tlumočit slova neznámého Boha. Komu by se chtělo jít do místa, které je vyhlášené svojí bezbožností a krutostí.

Navíc s vědomím, že zvěst, se kterou jej Hospodin posílá je nejen nepopulární, ale vypadá i dost nesmyslně. Zatímco jiní proroci jako Izajáš nebo Jeremiáš mají k dispozici obsáhlou zvěst, Jonáš je vyslán pouze s jedinou větou: „Za čtyřicet dní bude Ninive zničeno“. Žádná podmínka, žádný konjunktiv, žádná naděje. To je konec. Tady nezaznívá žádný prostor k diskusi. Jonáš, ale asi i každý z nás by si určitě dokázal spočítat, že s tak ochuzeným arzenálem bude buď vystaven posměchu, nebo jej rovnou zabijí.

IV.

Jonáš neváhá ani minutu, bere nohy na ramena a prchá. Dokážu si představit, jak mu v hlavě šrotuje: „To jsem musel špatně slyšet, tohle po mě přece Hospodin nemůže chtít. Tohle je úplná šílenost, tohle se přece nedá zvládnout.“ A tak místo na východ do Ninive pospíchá do přístavu Jafo k moři, domnívá se, že se může útekem vyvléci z Božího poslání. Hledá místo, kde by se skryl před tak šíleným úkolem a zároveň i Hospodinem. Promyšleně volí Taršiš, což bylo místo pro tehdejší představy až na konci světa (snad ve Španělsku), místo o kterém se tradovalo, že do něj stále ještě nedorazila zpráva o jediném Hospodinu Izraele. Jonáš to jednoduše vzdává. Nemá na to jet do samotného centra zla a zvrácenosti, raději volí cestu do klidu, směrem pohoda „mimo Hospodinův vliv a dosah“. Na soudobého proroka opravdu nevídaná a nečekaná reakce.

Ale před Bohem se nedá utéct a cesta do pohody se začíná měnit v silnou nepohodu. Hospodin rozpoutává na moři bouři a loď se začíná potápět. Posádka vyhazuje z lodi předměty a spolu s cestujícími se úporně modlí ke svým bohům. Vše je však marné a bouře neustává. Zatímco se všichni ve vypjaté situaci modlí, náš prorok si tiše spí ve své kajutě v podpalubí. Sám v sobě totiž tímto řešením našel zdánlivý klid a vyřešil svůj problém. Teď už jsou před ním jenom světlé zítřky a ani bouře jej nedokáže probudit z jeho poklidného spánku.

V úvodu jsme pročetli celou pasáž a víme, jak nás příběh pokračuje. Jonáš je nakonec okolnostmi donucen vyznat svou vinu a ve svém sebezpytování jej nakonec napadá jen jediné řešení, aby byl vhozen do moře.

Je to paradox. Jonáš prchá od centra zla Ninive, aby nakonec skončil ještě ve větší temnotě uprostřed osidel démonů všeho zla. Pro starověkého čtenáře totiž moře představovalo sídlo těch nejtemnějších sil, z jejichž rozbouřených spárů se člověk obvykle nevrací.

V.

Pisatel příběhu však nevypráví příběh proto, aby se politoval, jak nezvladatelný úkol to vlastně obdržel a jak vlastně chudák neměl k dispozici jiné řešení. Biblické příběhy mají povětšinou jedno společné. Centrem jejich vyprávění není člověk ale především demonstrace Božího charakteru. I Jonáš má při popisu svého příběhu stejný záměr. Poselství první kapitoly proroka Jonáše tak zaznívá zřetelně a jasně. Jestliže se tě jednou Hospodin dotkne a vyjeví Ti svůj záměr, pak před ním již více neutečeš. Můžeš se o to pokusit, ale všechny Tvé snahy budou marné, protože on již v tobě zakořenil.

VI.

Sedíme zde dnes proto, že i nás se Hospodin před časem dotkl a dal se nám slyšet. Zjevil nám skrze písmo a Ježíše Krista svůj dokonalý plán. Tím nás ale zavázal stejně jako Jonáše. Může se nám to líbit nebo nemusí, ale v důsledku se stáváme stejnými proroky jako Jonáš. Jeden z hlavních úkolů nám svěřený je totiž rozhlašovat naši nabytou zkušenost dalším. Tento úkol přátel nepadá jen na hlavu proroků, kazatelů nebo evangelistů. Tento úkol jsme obdrželi naprosto všichni bez rozdílu. Jsem dokonce přesvědčen o tom, že je to úkol v podobné intenci složitý a nesnadný jako pro Jonáše.

Ano díky zvěsti Nového zákona se od nás dnes neočekává, že budeme kráčet centrem velkoměst a hlásat kolik dní zbývá do konce věků. Skrze Ježíše Krista je úkol modifikován do jiné formy, cíl cesty však zůstává totožný – směr NINIVE.

Ježíš nás totiž podle svého vzoru vede do stejných nejistot mezi celníky a hříšníky, jimž se stává přítelem a se kterými tak rád stoluje. Stát se někomu takovému přítelem je však nejen běh na dlouhou trať, ale vyžaduje i fyzický kontakt. Přátelství se vytváří tím, že se o někoho zajímám, znám jeho potřeby, fyzicky se s ním sžívám.

Určitě se shodneme na tom, že to je dnes možná ta nejtěžší věc vůbec. Možná by se nám dnes spíše více hodilo, po vzoru Jonáše lidem jenom říci to důležité a pak už jen zpoza zavřených dveří od lavic našich kostelů, oken našich domovů pozorovat, co se s nimi stane. V době svobody nás přece za pár slov ani nepřibijí na kůl ani neupálí a Pán Bůh bude spokojen. Otázkou ovšem je jestli takový přístup není dnes spíše takovým lístkem do Taršíše, lístkem do pohody, kdy si odbudu svoje a pak se natáhnou v podpalubí a hezky si zdřímnou.

Být fyzicky s člověkem je těžký úkol s nejistým výsledkem, při kterém se zákonitě i já ušpiním. Sám za sebe přiznávám, že dnes hovořím i o svém problému, že i ve mě někdy spíše vítězí předsudky a touha neušpinit se.

Jonáš má pro nás ale úžasnou motivaci. Zvolíš-li cestu Ninive a nebudeš-li se snažit skrýt před Božím záměrem, pak se mohou začít dít zázraky. V příběhu Jonáše nás náš Bůh učí, že jsme pouhými hliněnými nádobami, které když mu dovolíme naplnit, On je v pravý čas určitě použije. Moc bych si přál, abychom stejně jako Jonáš pochopili, že Hospodin je ten,

který skrze naše životy dokáže proměňovat životy těch druhých, ale jen když mu to dovolíme. K takové cestě nám všem přeji hodně odvahy.

AMEN